

משיח בן יוסף

יש שני משיחים

מה בין גורלו של משיח בן יוסף לגורלו של משיח בן דוד?
 על אודות משיח בן דוד כתוב במפורש ובבירור בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה. משיח בן דוד יגאל את עם ישראל ואת העולם. הוא יבנה את בית המקדש ויביא את כל עמי העולם להכיר בא-ל אחד ולקבל עליהם את עול מלכותו יתברך.
 משיח בן יוסף תפקידו הוא לסלול את הדרך לגאולת ישראל, גאולת ארץ ישראל וגאולת העולם והבריאה כולה. אך עם זה, בזמן שהוא מכין את הדרך לגאולה, לא ברור אם הוא יזכה לראות את פרי עמלו. הסוגיה של משיח בן יוסף היא סוגיה טראגית.

*

במשיחי - אלו תינוקת של בית רבן

הגמרא במסכת שבת (ק"ט:): אומרת אל תגעו במשיחי, במשיחי - אלו תינוקת של בית רבן.

יש צדיקים דומים לתינוקות, בלי חטא.

הביטוי "תינוקות של בית רבן" אינו מתייחס דווקא לילדים, אלא כל לומדי התורה נכללים ב"תינוקות של בית רבן", תלמיד חכם אף פעם אינו מסיים, הוא ממשיך ללמוד דברים חדשים, אפילו מעצמו. כמו שאומר המשנה (אבות פרק ד משנה א), **איזה חכם הלומד מכל אדם**, מי נקרא חכם זה שלומד מ"כל אחד" אפילו מעצמו, החכם של היום הוא תלמידו של החכם של אתמול.

התינוקות והצדיקים מכונים "משיחי", בלשון רבים, בתפקיד של משיח בן יוסף, כשהם מכינים את הדרך לגאולה, לעולם שכולו טוב; אך לא זוכים לראות וליהנות מפרי עמלם. לפי הגדרה זו, הביטוי צדיקים, "שמכינים את הדרך לגאולה" כולל מגוון רב של תחומים ותפקידים, דהיינו כל מי שמקדיש את חייו לבנות, לשמור ולקדם את עם ישראל ואת העולם לקראת הגאולה הרי הוא צדיק.

כשעשרה הרוגי מלכות הוצאו להריגה, "שָׂרְפִי מַעֲלָה צִעֲקוּ בְמַרְהָ זֹו תוֹרָה זֹו שְׂכָרָה?!", אם הם טהורים וזכאים, למה הם עוברים עינויים וסובלים ככה?

והתשובה שקיבלו מלאכי מעלה:

**עֲנֵתָה בַת קוֹל מְשִׁימִים
 אִם אֲשַׁמְעֶה קוֹל אַחַר אֶהְפֹּךְ אֶת הָעוֹלָם לְמִים
 לְתַהוֹ וְבָהוּ אֲשִׁית הַדּוֹמִים
 גְּזֵרָה הִיא מִלְפָּנַי קְבֻלָּה מְשַׁעֲשְׂעֵי דַת יוֹמִים**

תשובת הבת קול – אל תשאלו, זוהי גזרה ואין לשאול עליה שאלות.

המדרש בבראשית רבה אומר, **ששה דברים קדמו לבריאת העולם, יש מהן שנבראו ויש מהן שעלו במחשבה להיבראות: התורה והכסא הכבוד נבראו, האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח עלו במחשבה להיבראות.**

ידוע לנו מהמקורות שיש שני סוגים של משיח, משיח בן דוד ומשיח בן יוסף. ככה ברא הקב"ה את העולם, אי אפשר לשנות את תכנית הבריאה. ולכן **אל תגעו במשיחי**, אל תנסו להבין, המושג הזה הוא מעל תפיסת השכל האנושי. לשאל ולדרוש הסברים הוא לערער את תכנית הבריאה, להפוך אותה לתוהו ובוהו.

משיח בן דוד נזכר פעמים רבות במפורש בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה. לעומת זה, משיח בן יוסף בקושי נזכר במקורות. יש אזכור יחידי בגמרא סוכה דף נב. הגמרא מביאה פסוק מזכריה (פרק יב פסוק יב-יד), **וספדה הארץ משפחות לבד משפחת בית דויד לבד ונשיהם לבד משפחת בית נתן לבד ונשיהם לבד: משפחת בית לוי לבד ונשיהם לבד משפחת השמעיה לבד ונשיהם לבד: כל המשפחות הנשארות משפחת לבד ונשיהם לבד: הנביא מספר על אבל גדול שיתקיים בארץ, כל משפחה מתאבלת לבד, גם נשותיהם לבד. הגמרא בסוף מסכת סוכה אומרת שהסיבה לאבל הגדול הזה הוא – הספד על מותו הטראגי של משיח בן יוסף. זוהי הפעם היחידה שהגמרא מזכירה את הביטוי משיח בן יוסף. ובהקשר זה יש ללמוד שיש להתייחס למשיח בן יוסף מאד כבובד ראש וחוש של אחריות כדי להפיק את מירב התועלת מפעולותיו וממסירות נפשו בעד גאולת עם ישראל.**

*

מהי משמעות המושג "משיח בן יוסף"?

מהי משמעות המושג "משיח בן יוסף" וההכנות לקראת הגאולה השלמה? מהי מטרת הסבל של משיח בן יוסף לאורך כל הדורות, מה הייתה מטרת חורבן בית ראשון וחורבן בית שני, חורבן ביתר, עשרה הרוגי מלכות, מסעי הצלב, גירוש ספרד, גזירות ת"ח ות"ת, השואה באירופה, כל הפוגרומים, כל המלחמות ומעשי איבה וטרור בשנים האחרונות??

זוהי שאלה עמוקה ותמוהה, כל הנביאים, גם משה רבינו התקשה ובקש מה' (שמות לג יח) **הראני נא את כבודך**, מדוע צדיק ורע לו? השיב לו הקב"ה, **וראית את אחורי ופני לא יראו**. מה זה אומר?

ילקוט שמעוני מסביר שהביטוי **וראית את אחורי**, מתייחס לכל תקופות הסתר הפנים לאורך הדורות, האירועים ההיסטוריים שנדמה בהם חס ושלוש שהשגחה עליונה נעלמה לפרק זמן.

את פני לא יראו - אלו המקרים והאירועים של הסתר פנים שאי אפשר להבינם. כמו תמונה מעשה ידי אדם, מרהיבה ביופיה, כשרואים אותה מטווח קצר, אי אפשר לעמוד על טיבה. יש להתרחק ממנה כדי להתחיל להעריך אותה ולהנחות ממנה. על אחת כמה וכמה כשמדובר בתוכנית הקוסמית הא-לוקית, יש אירועים היסטוריים שהם מעבר להבנת השכל האנושי המוגבל.

עובדה, יש סבל בעולם. הסבל בעולם מתחלק לשלוש רמות. 1. ברמה אוניברסלית, המלחמות, הרעב, המגפות, אסונות הטבע.. אלפי בני אדם נהרגים. 2. ברמה הלאומית, עם ישראל סבל לאורך כל ההיסטוריה. עד היום, הטרור והמלחמות. 3. ברמה הפרטית.

בהפטרה של יום ראשון של שבועות, יחזקאל הנביא מתייחס לתופעה של הסבל.

*

נבואת יחזקאל - "ומתוכה דמות ארבע חיות" - והן כנגד 4 טיפוסים שמקדמים את העולם

הנביא יחזקאל אומר (יחזקאל פרק א),

(א) ויהי בשלשים שנה ברביעי בחמשה לחדש ואני בתוך הגולה על נהר כבר נפתחו השמים ואראה מראות א-לקים: (ב) בחמשה לחדש היא השנה החמישית לגלות המלך יויכין: (ג) היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר ותהי עליו שם יד ה': (ד) וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש: (ה) ומתוכה דמות ארבע חיות וזה מראהן דמות אדם להנה: (ו) וארבעה פנים לאחת וארבע כנפים לאחת להם: (ז) ורגליהם רגל ישרה וכף רגליהם ככף רגל עגל ונצצים כעין נחשת קלל: (ח) וידו (וידי) אדם מתחת כנפיהם על ארבעת רבעיהם ופניהם וכנפיהם לארבעתם: (ט) חזרת אשה אל אחותה כנפיהם לא יסבו בלכתן איש אל עבר פניו ילכו: (י) ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאול לארבעתן ופני נשר לארבעתן:

(כב) ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא נטוי על ראשיהם מלמעלה:

(כו) וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה:

(כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה' ואראה ואפל על פני ואשמע קול מדבר:

מה המשמעות של הנבואה האזוטורית והמסתורית הזאת? בנבואה, רואה יחזקאל את מעשה המרכבה, שדרכו הקב"ה מנהיג את העולם. התוכן ופירושו הפסוקים והענין הוא עמוק מאד, מלא סודות נשגבים מבינתנו, גם המפרשים מעידים על כך.

עם זאת, נדבר על משמעות אפשרית של ארבעת הדמויות במרכבה; פני אדם, פני אריה, פני שור ופני הנשר. הפסיכולוגים המודרניים אומרים שיש ארבעה סוגים של בני אדם. יש טיפוס דתי, שתופש את כל עולמו במונחים של דת ורוחניות. יש עוד טיפוס - הפוליטי, שכל ענינו הוא העסק בפוליטיקה, שלטון ודיפלומטיה. יש את טיפוס הכלכלן שמסתכל על העולם בהביט של כלכלה, כסף ועסקים. ויש הטיפוס של המדען שמחפש לגלות ולחקור את פלאי ומסתורי היקום.

אפשר לייחס את ארבע הטיפוסים לארבעת הדמויות במעשה המרכבה. פני האדם מסמל את הטיפוס הדתי והרוחני. פני האריה מסמל את טיפוס הפוליטיקאי, היות והאריה הוא מלך החיות. פני השור מקביל לטיפוס איש העסקים הכלכלן, כשהשור שחורש את האדמה, ובימי קדם, החקלאות ולא התעשייה הייתה הבסיס של הכלכלה. הנשר שעף גבוה ומגלה את הנופים והמרחב הגדול מסמל את טיפוסו של המדען.

אפשר לפרש שבמעשה המרכבה, ארבעת הדמויות מסמלות את ארבעה סוגי אדם שמובילים ומקדמים את העולם. התקדמות העולם תלויה **בשילוב ושיתוף פעולה של ארבעת הטיפוסים**. כל מנהיג עולמי חייב לשלב באישיותו קצת מכל ארבעת הטיפוסים. איש הדת ואיש הפוליטיקה ואיש הכלכלה ואיש המדע. אם מנהיג פוליטי אינו משתף פעולה ואינו

מקשיב לקלט (input) מהטיפוסים האחרים, הוא הופך לאויב האנושות, לדוגמא, היטלר, סטלין, מוסוליני, ימ"ש ומביא ר"ל הרס ואנדרלמוסיה ורוב יגון ואנחה לעולם, ה' ירחם.

*

הקרח הנורא נטוי על ראשיהם.. וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא..

לא ניתן להבין באמת מה מטרת הסבל של הצדיקים. עם זאת, משיח בן יוסף מת באמונה והוא סולל את הדרך לתיקון העולם במלכות ה'.

ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא נטוי על ראשיהם מלמעלה:

נבואת יחזקאל ממשכיכה כשיחזקאל רואה מעל ראשי ארבעת הדמויות שכבת קרח, קפאון נוראי, שכבה של מה שנראה כמציאות אקראית של קור ואדישות ואכזריות. **הסתר פנים**. הוא רואה מלאכים ואופנים וחיות הקודש. אבל הוא לא יכול לראות את כבוד ה'. רק אחר מאמץ גדול מצליח יחזקאל להגביה את עצמו מבעד לשכבת השיממון והיעדר כבוד ה'. רק אז הוא רואה את כסא הכבוד ואת השכינה.

וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא..

..הוא מראה דמות כבוד ה'..

במבט שטחי אפשר להסתכל במתרחש בעולם, בתהליך התקדמות העולם והתקדמות עם ישראל והאירועים ההיסטוריים כתהליך אקראי מלא סבל וטרגדיות ללא חמלה.

עם זאת, הנביא יחזקאל ראה במבט גבוה יותר והעמיק את התבוננותו על הטרגדיות, על התופעות של "משיח בן יוסף" השונים, וראה שאי שם מעל לשכבת הקרח יש א-ל רחום וחונן ארך אפים ורב חסד.

כדברי המלאך לדניאל,

כִּי-סִתְּמִים וְחִתְּמִים הַדְּבָרִים, עַד-עֵת קָץ..

יש מאורעות שאין השכל האנושי מסוגל בכלל להבין ולפרש, אפילו על ידי נביא. אלו הם סודות ההשגחה החתומים עד תת, קץ, אחרי ימות המשיח, רק בזמן תחיית המתים. רק אז נקבל חוש אינטלקטואלי חדש של נצחיות ויהיה אפשר להבין.

רק בתחיית המתים.

וְאַתָּה, לָךְ לִקְצֵ; וְתִנּוּחַ וְתַעֲמֹד לְגִרְלָךְ, לְקֵץ הַיָּמִין . (דניאל יב).

*

ויאמר אלי מה אתה רואה?

ברמה הלאומית, מדינת ישראל עברה ועוברת כל כך הרבה סבל על ידי הטרור הפלסטיני והטרור האיראני שרוצים להשתלט על ארץ ישראל ולהרוס ולעקור את העם היהודי בארץ ישראל ובכל העולם. כל כך הרבה תופעות ר"ל של משיח בן יוסף..

נזכיר פה את ההסבר של הרב חיים מבריסק על הפטרת שבת חנוכה בספר זכריה (פרק ד),

וַיֵּשֶׁב הַמַּלְאָךְ הַדְּבָר בֵּי וַיַּעֲלֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲוֹר מִשְׁנֵתוֹ: וַיֹּאמֶר אֵלַי מַה אַתָּה רֹאֶה (ויאמר) [ויאמר] רֵאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלְהָ עַל-רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֹרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצְקוֹת לְנֹרֹת אֲשֶׁר עַל-רֹאשָׁהּ: וְשָׁנִים זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִיָּמִין הַגִּלְהָ וְאֶחָד עַל-שְׂמָאלָהּ: וְאָעֵן וְאָמַר אֶל-הַמַּלְאָךְ הַדְּבָר בֵּי לֵאמֹר מַה-אֵלֶּה אֲדֹנָי: וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדְּבָר בֵּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעְתָּ מַה הֵמָּה אֵלֶּה וְאָמַר לֹא אֲדֹנָי: וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר ה' אֶל-זַרְבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחִיל וְלֹא בְכַח כִּי אִם-בְּרוּחִי אֲמַר ה' צָב-אוֹת:

שואל הרב חיים זצ"ל,

בפסוקים אלו, המלאך שואל את הנביא מה אתה רואה וזכריה אומר שהוא ראה חזון של המנורה ושבעת הנרות ושני עצי זית אחד בימינה ואחד בשמאלה של המנורה. ובכל זאת זכריה ממשיך ושואל מה אלה אדוני, וכשהמלאך אומר הלא ידעת מה המה אלה, זכריה משיב לא אדני.

ר' חיים מעלה את השאלה - שהמלאך אומר לזכריה הלא ידעת, איך זכריה חולק על המלאך ואמר שהוא לא יודע??

ר' חיים מסביר שזכריה הנביא ידע מה הוא ראה ומה זה מסמל. כפי שמציין הילקוט שמעוני, שני עצי הזית מסמלים את שני האנשים המשוחים בשמן המשחה בעם ישראל; המלך ממלכות בית דוד והכהן הגדול. אך זכריה לא הבין, הלא נבואה זו נאמרה לזכריה בהתחלת תקופת בית שני! והגמרא מספרת ששמן המשחה היה חסר בבית שני. שמן המשחה הוא אחד מחמשת הדברים שגנזו יאשיהו המלך עוד לפני חורבן בית ראשון והיה חסר בבית שני! בבית שני לא היה שמן המשחה, לא היו מלכים ממלכות בית דוד, לא היו כוהנים גדולים משוחים בשמן המשחה; מינוי הכהן הגדול נעשה רק על ידי ריבוי הבגדים. זאת הייתה כוונת זכריה כששאל מה אלה אדני.

המלאך השיב לו תשובה, לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ד' צבאות, מהי המשמעות של תשובת המלאך?

קדושה שנייה – קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא

הרמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ו, בארץ ישראל מסביר שיש שני סוגים של קדושה: קדושה שחלה על ידי כיבוש והשני, קדושה שחלה על ידי חזקה. קדושה ראשונה, בבית ראשון הקדושה של ארץ ישראל חלה כשיהושע כבש את הארץ על ידי מלחמה מידי הכנענים, קדושה של כיבוש בכוח. אמנם הכיבוש היה על פי נביא ועל פי אורים ותומים ועל פי בית דין הגדול, אבל בכל זאת זה היה כיבוש בכוח. לעומת זה, בזמן בית שני לא הוחזקה ארץ ישראל בכח, לא הייתה להם ריבונות ועצמאות בארץ כי אם לזמן קצר של 150 שנה בזמן החשמונאים. הקדושה של ארץ ישראל חלה בבית שני לא על ידי כיבוש, אלא על ידי חזקה, כשנענו להצהרת כורש לשוב לארץ ישראל. עולי בבל הגיעו ומצאו את הארץ שוממה כל שנות שהותם בבבל. הם הגיעו בלי הרבה אמצעים וכח אדם, היו צריכים להתחיל ולבנות וליישב את הארץ מחדש ולהתמודד עם קושיים מדיניים, השומרונים הציקו להם בכל מאמציהם. השומרונים שלחו כתבי שטנה לרשויות במטרה לשבש ולבטל את בנין בית המקדש. ככה נתקדשה ארץ ישראל וככה נתקדש עם ישראל בזמן בית שני. עזרה ונחמיה, וחגי זכריה ומלאכי זרובבל ויהושע בן צדוק, כשחזרו לארץ ישראל קידשו את הארץ על ידי חזקה, הרבה מאמצים ועבודה בתנאים לא פשוטים בכלל.

קל יותר לקדש את הארץ מאשר לקדש את אומה.

גם זה קרה בימי בית שני, כשחזרו מבבל והיו בין העולים הרבה נישואי תערובת. עזרה ונחמיה ואנשי כנסת הגדולה ב"ברית אמנה" החזירו את העם למוטב וככה שמרו על קדושת ישראל לנצח.

קדושה הראשונה של ארץ ישראל התקדשה דרך כיבוש, על זה נאמר "קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא". כיבוש זה לא החזיק מעמד. כשהגיע נבוכדנצר וכבש את הארץ והוציא את עם ישראל לגלות, הסתיימה הקדושה של הארץ. הכיבוש על ידי נבוכדנצר ביטל את הקדושה על ידי יהושע. אמנם, הכיבוש על ידי נבוכדנצר הרשע היה כיבוש של טומאה ושפיכות דמים ואלמות, אבל (בכל זאת) היה לו כוח לבטל את הקדושה.

הקדושה השנייה של ארץ ישראל, בזמן בית שני, התקדשה דרך חזקה, על זה נאמר, "קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא", לנצח.

קדושה על ידי כיבוש היא קדושה שאפשר היה לבטל אותה.

לעומת זאת, קדושה של חזקה לא בטלה לעולם. חזקה דהיינו מסירות נפש וגבורה מתמדת להמשיך לקדש את העם והארץ בדרכו הנשגבה של עם הנצח.

זה היה המסר של המלאך לזכריה, לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ד' צב-אות, זהו המסר לעם ישראל לתמיד. וזאת צריכה להיות התגובה של עם ישראל לסבל הנוראי גם היום ברמה הלאומית.

הגמרא במסכת ראש השנה דף כ"ה א מספרת:

אמר ליה רבי לרבי חייא זיל לעין טב וקדשיה לירחא, ושלח לי סימנא, דוד מלך ישראל חי וקיים.

הסיפור שמסופר בגמרא קרה בשעת השמד, הרומאים אסרו על ישראל לקדש את החודש. רבי ביקש מרבי חייא לקדש את החדש ולאחר כן לשלוח לו כסימן פתק עם ה"קוד הסודי", האמירה "של דוד מלך ישראל חי וקיים". רש"י פירש: "דוד מלך ישראל - נמשל כלבנה, שנאמר בו (תהלים פט, לז-לח) זָרְעוּ לְעוֹלָם יְהִי וְכֶסֶף כְּשֶׁמֶשׁ נִגְדִי. כִּי־רַחַם יְכוֹן עוֹלָם..". לומדים מכאן שקידוש החודש מסמל את הגאולה העתידה. שתהיה גאולה לא רק של ישראל אלא גאולה של כל העולם וכל הבריאה. גאולת ישראל תהיה שלימה כשהבריאה כולה תיגאל. לכן אחרי שקידשו ראש חדש אמרו, וגם היום בסיום אמירת קידוש לבנה אומרים - דוד מלך ישראל חי וקיים.

סיפור דוד ויונתן – סמל לגאולת עם ישראל וגאולת העולם

הסיפור עם יונתן ודוד מבטא את האמונה שלנו שהקב"ה יגאל לא רק אותנו אלא הקב"ה יגאל את הבריאה כולה. ההפטרות מספרת לנו איך ההשגחה שמרה על דוד שניצל מכל המאמצים של שאול להרוג אותו. הידידות בין דוד ליונתן הצילה לא רק את דוד אלא גם את הנצחיות של מלכות בית דוד, דוד מלך ישראל חי וקיים. קדושת היום של ראש חדש מבטאת את המסר של גאולת הבריאה כולה. ההפטרות של ראש חודש, "השמים כסאי" מבטאת את הרעיון זה של גאולת כל העולם, "יבוא כל בשר להשתחוות לפני ה'".

מה האלטרנטיבה? לפי ההגיון, האם יש אפשרות אחרת? הלא יש בחירה חפשית בעולם?! "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה." יש אפשרות שתהיה קטסטרופה גרעינית חס וחלילה והאנושות תתעלם תוך חמש דקות! אבל יש הבטחה

